...sen 10 mynge.

Byxii oronuudai proletaarinar, negedegtii!

Buriaad-Mongol YNEN

BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei oorgan.

№ 72 (2712)
1939 onoi
MAART
29
Vtoornig
16-daxi ziloo garna
ULAAN-YDE goorod
BMASSR

Mynөөderei noomerte:

Nyxer Xryşçoovoi yge

Nyxer Şveernigei yge

Nyxer Manyiilьskiiin doklaadai tygesxel

Nyxer M. I. Kaliinin

Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiiin XVIII sjeezd

BK(в)P-iin CK-ei—nyxer Staalinai, Centraalьna revizioonno komiissiin--nyxer Vladiimirskiiin, IKKI-dexi, BK(в) P-iin delegaaciin--nyxer Manyiilьskiiin otçoodno doklaaduud tuşaa

Nyxer Xryşçoovoi yge

...dyyd! Bidener bolbol ...manai partiina sjeezd ...manai paartiin ba tere- ...ainska Centraalьna Ko- ...xytelberi doro, ma- ...iaalьna xytelberilegşe, ...manai aguujixe Staali- ...telberi doro, xydelmeri- ...tariaaşadai, intelligeen- ...anai soveed oronoi byxii ...ai temeselei, kommuniiz- ...ylөө temeselei otçoodiiji ...bdi. **(Ovaacada damza- ...ohon nerjeme, udaan ...meentnyyd. Bygede bo-** ...).

...i Soveed Socialiis Res- ...nyydei Sojuuz xadaa ...iizmiin tylөө temeselde ...gaa jixe amzaltanuu- ...iahiinь nyxer Staalin ot- ...oogoo xaruulaa. Bidener ...manai socialiis baiguu- ...byxii uçaastoguud deere ...diiji tuilaabdi, socializm ...manai azaxiin byxii hal- ...ita dyyren ba byrin ...dstvolno. Xyniiji xy- ...sploataacalgiiji bidener ...bdi. Bidener bolbol zil ...de ulam byri өөdөө, ma- ...eselei esesei xiara oroi ...kommunis oobşçestvodo, ...niis stroido deeşelnebdi. ...amzaltanuud өөhedөө ji- ...bişe, tede xadaa faşiis ...kenyydei aagentnuud- ...ckiistnuudtai, buxaarin- ...tai ba byrzyaazna nacio- ...udtai temeselde, xydel- ...n angiiin daisadtai, ta- ...ai daisadtai, manai byxii ...daisadtai erid şanga te- ...soo tuilagdahan baina. ...taliis razveedkenyydei xyselelgenyy- ...ibaşji, azalşadai daisadai ...xyselelgenyydei baibaşji, ...r bolbol kommuniizmda ...gaar oşozo jabanabdi. ...ujixe bolьşevig paartiiin ...eri doro, nyxer Staalinai ...eri doro, xydelmerişen ...byxii azalşad bolbol dai- ...sergyyselgiiji xamxalaa, ...iiji xamaza xajaa, tede- ...ibutasoxizo ba ygeixeze, ...a kommuniizmda ilaltata ...iiji yrgelzelene.

...ainska arad bolbol byr- ...a nacionaliistnuudta, ede ...buzar şpioonguud, liyyb- ...nyyd, xveliaanuud, za- ...anuud ba busad burta- ...a zebyyrxene. Ede iizverge- ...xyntyreltenei xajadhanuud ...i Soveed Ukraiiniin azalşa- ...xaraagdahan baina. Poolьs- ...meecke faşiistnuud xadaa ...de staavka xehen baigaa. ...tnuud bolbol seseglen ...raza baigaa Soveed Uk- ...iji ede daisadai tuhalam- ...bogoolşolon darlaxiiji ...en baina. Bytөөgyi, xe- ...eş bytexegyi! Erxe sylөө- ...raldag ukraiinska aradai ...daidiiji bulimtarxiiji zab- ...xenşji xadaa byr- ...na buzar nacionaliistnuud ...eer, aradaar xaraagdaxa ba ...u noxod mete ygeixegdexe ...i **(Şuujama aplodismeent-** ...).

...irin, kommuniizmiin tylөө ...tata temesel bolbol manai ...zorigiiji, daisadtai temesel- ...anai xatuuzalgiiji huladxa- ...hogyi geeşe. Bidener xa- ...kapitaliis xyrieelelge tuxai ...jixe Staalinai ygenyydiiji xe ...eş hanaxa johotoibdi. Manai ...itanuud xadaa manai xior- ...eremziiji ulam byri xursad- ...ba daisadiiji xairagamgyi ...exiin tula manai zebse- ...xursadxaxa johotoi.

...anai soveed oronoi grazda- ...byxen, xydelmerişe byxen, ...şevig byxen bolbol faşiis ...nuudiiji—ede byxii buzar ...zai trockiistnuud, buxaarin- ...ud ba byrzyaazna naciona- ...nuudiiji amzaltataigaar ba ilai ...gaar yibutasoxiigooroo, bi- ...r xadaa, egeel tyryyn, iiiçne ...al voozdьdo, manai aguujixe ...inda ujalgataibdi geze ...dөө eii todo otçood yge- ne geeşe (Şuujama ovaaca).

Nyxer Staalin өөriingөө otçoodno doklaad soo, manai socialiis azaxiin ton jixe urgaltiiji, manai promiişlennostiin, xydөө azaxiin urgaltiiji, azalşadai materiaalьna azana haixan baidalai urgaltiiji, manai oronoi kylьtyyriin urgaltiiji byxii xysөөrenь xaruulaa. Tere bolbol manai bolьşevig paartiiji aradai daisadhaa seberlehenei rezylьtaadta, bidenerei tuilahan aixabtar jixe amzaltanuudiiji xaruulaa. Manai bolьşevig zergenyyd xemzeegyi jixeer byxezөө. Ukraiiniin bolьşeviigyydei kommuniis paarti bolbol xezeeneixiheeşji niagtaar zagsahan ba byxezehen baina. Tere xadaa Leenin—Staalinai paartiiin byxii otriaaduudtai bodoto xolbootoi ba Staalinska Centraalьna Komiteediiji ba өөriingөө inag voozdь—aguujixe Staalinaa bulad xanaar xyrieelene! **(Udaan ovaaca).**

Nyxer Staalinda Ukraiiniin bolьşeviigyydei inaglalganь xadaa aguujixe Staalinda ukraiinska byxii aradai xizaarlaşagyi etigel ba inaglalgiiji xaruulna.

Nyxedyyd, nyxer Staalin bolbol өөriingөө otçoodno doklaad soo, kommuniizmiin byxedelxein istoriiçeska ilaltanuudiiji xaruulaa. Ukraiinska arad bolbol kommuniizmiin tylөө temeselde jamar amzaltanuudiiji tuilahiijinь xelexiim namda zybşөөriit. Kapitaliis gyrenyydtei sexe xiletei, Soveed Ukraiina bolbol baragdaşagyi bajaliguudtai baina. Ukraiinska gazar daidanь şuluu nyyrhenei, tymer rydaagai, maarganciin bajaliguudaar elbeg. Tyryyşiin bederelgenyyd bolbol Ukraiinada neeftь ba busad bajaliguud bii geze xaruulaa. Ukraiina bolbol gansal ukraiinska şiniice ba sviookliiji bişe, myn xlopoog, tamxi ba busad olontooto texniiçeske kylьtyyrenyydiiji elbegeer urguuldag, hain yrihezelte gaixamşag xara xyrehete gazarnuudtai.

Gebeş, Soveed Ukraiiniin egeel erxim bajaligiinь xadaa olonmiilioonno talaantata, soveed ukraiinska arad bolno. Byxii şunaxainar, xyngenөөr mylzexiiji durlagşad, delxein avantiuriistnuud xadaa Ukraiiniin bajaliguud teeşe yninhөө xoişo zydxedeg baigaa. Ukraiinada, nemeecke noxosuud—riicarьnyyd ba poolьsko paanuudmagnaaduudai poxooduudiinь bidenerte istoorihoo medeetei baina. Istoorixadaa ede avantiuurnuudainь jamar pozoornoor daragdahiinь myn gerşelene. Ukraiinska arad bolbol nemeecke baroonuudiiji, poolьsko şliaaxtiçanuudiiji negentebişe soxihon baina. Zygөөr, mynөө zarim golovoreezyyd xadaa abhan yrooguudaa martaa geeşe xa. Faşiis vaarvarnuud bolbol ukraiinska aradai bajaliguudiiji zyydendee yzene ba Ukraiinateeşe poxooduudiiji xexe tuxai hanaxajaa bolinogyi. Өөhediingөө şuhata kooznіnuudiiji beledxexe zuuraa, tedener bolbol bidenerte өөhediingөө razveedçigyydiiji elьgeehen ba elьgeedegş baina, predaatelьnuudiiji verbovaaina, manai zavooduud, kolxoozuud ba sovxoozuudta şurgan oroxiiji hedene. Manai kolxoozniguud bolbol guiranşad meteer xubsalahan xojor zolьbonuudiiji hajaşag barihan baina. Tedener xadaa manai kolxoozniguudta hezegteigeer xaragdaa, uşaranь, tedener bolbol өөhediingөө xaxarxai xubsahaar ilgarhan baigaa.

Tedenerenь, Ukraiinadaxi xubsahan tuşaa, poolьsko razveedkeer muusa instryktiirovelegdehen, tomo şpioonguud baigaa.

Ukraiinska xydelmerişed ba kolxoozniguudai heremzenь ynder boloo. Bidener bolbol ene şanaraa byxii xemzeegeerenь deeşelyylxe ba ukraiinska gazar daida teeşe gadaadiin gyrenei razveedkenyydeer elьgeegdedeg jamarş buzar zoliguudiiji tarxaanuudiiji meteer xiudaxabdi. Urkraiinska arad bolbol daisad ba predaatelьnuudiiji yibutasoxiood, bolьşevig paartiiiji toiron, manai voozdь, manai aguujixe Staaliniiji toiron yşөө niagtaar zagsaa. **(Aplodismeentnyyd).**

BK(b) P-iin Staalinska Centraalьna Komiteedei xytelberi doro, nyxer Staalinai xytelberi doro, ukraiiniin bolьşeviigyyd bolbol sojuuzna medelei promiişlennostiiin ba respyblikaanskaş promiişlennostiiin xygzeltiin talaar aixabtar jixe amzaltanuudiiji tuilaa. Şuluun nyyrhenei, metaallai produukciin gargalga jixe boloo, xyngen promiişlennostь, ediee xoolоi promiişlennostь ba tymerzamai traansport xygzeze baina.

Manai promiişlennostiiin ynder urgaltiin zişeenyydiinь dorodursagdagşa faakt bolno gebel: staalinska xojordoxi tabanzil soo Ukraiinada şirem gargalga xojorhoo ylyy daxin jixe boloo. Kiirovoi neremzete Makeejevske metallyrgiiçeske zavood bolbol Poolьşiin byxii metallyrgiiçeske zavooduudta oroxodoo, xojorhoo ylyy daxin jixe şirem xailuulna. Gansal ene bolbol Soveed Ukraiiniin xysenyyd tuxai zarim—negende, jyy xeheniiji hanuulxa johotoi. Staalinska xojordoxi tabanzil soo bulad yiledberilelge 3 daxin şaxuu jixe boloo. Japoon, Itaali ba Poolьşo gurban xamtadaa xedii zergiin buladiiji xailuulnab, tedii zergiiji Ukraiiniin zavooduud nege zil soo xailuulna. 1913 ontoi sasuulaa haa, maşiinabaiguulga 30 daxin urgaa. Ukraiina bolbol byxii Poolьşohoo xojor daxin ylyy şuluu nyyrhe ygene.

Manai socialiis promiişlennostь urgaa, byxezөө, promiişlennostiiin kaadrnuud urgaa, byxezөө, produukciin şanar urgana, azalai bytөөse urgana, azalai discipliine şangadana, azalda ba өөriingөө aradai azaxiida socialiis xandalga xadaa xynyydei soznaanida ulam byri gynzegiigөөr nebterene.

Soveed Ukraiiniin xydөө azaxiinь ton jixeer urgaa. Ukraiinada, byxii tariaaşadai ailnuudai 96,7 proceentenь kolxoozuudta xamtaraa. Tariigiin byxii plooşçadiiin 99,7 proceentenь kolxoozuudta baina. Ukraiiniin socialiis xydөө azaxiinь haitar maşiniziirovalagdaa; bidener 1933 ondo 39 miangan traaktornuudtai baihan aad, 1939 ondo 90 miangan traaktornuudtai boloobdi. Bidenerte 1934 ondo 4900 kombainanuud baigaa, xarin 1939 ondo bidener 28800 kombainanuudtai boloobdi. Bidener bolbol tereşelen ton olon tooto sloozno molotiilkanuud, traaktorna plyygyyd ba seejalkanyydtei bainabdi.

Kolxoozniguud bolbol өөhediingөө gazariiji eldene, өөhedtөө xydelmerilene, өөhediingөө poolinuudiiji mynөө yjiin maşiinanuudaar — kombainanuudaar, traaktornuudaar, traaktorna seejalkenyydeer, molotiilkanuudaar ba busad maşiinanuudaar xurlaana. Poolinuudiiji maşiinaar eldelgiin ydeelьne veesenь urgaa. 1934 ondo traaktoraar gazar xaxalalga bolbol xydelmerinyydei niite objoomoi 51 proceentiiji ezelhen baigaa, xarin 1938 ondo bidener xadaa 82 proceent şaxuu traaktorna xaxalalgatai baigaabdi. 1934 ondo koolostoi kylьtyyre ba proosiiji kombainaar xurlaalga bolbol xydelmerinyydei niite objoomoi 2 şaxuu proceentiiji ezelhen baigaa, xarin 1938 ondo bidener 51 proceentiinь kombainaar xurlaagaabdi.

1934 ondo saaxarna sviookliiji maltalga bolbol byxii plooşçadiiin 9 proceent deere mexaniziirovanna argaar jabuulagdahan aad, 1938 ondo sviookliiji xurlaalgiin mexanizaaca 85 proceent xyrter urgaa.

Ede ciifrenyyd bolbol manai kolxoozuudta xydөө azaxiin xydelmerinyydei mexanizaaciin xedii zerge urgahiinь xaruulna.

Bidener, eneegeeree, polivoi xydelmerinyydiiji ylemze bogonixon bolzor soo dyyrgexe argatai boloobdi, ene xadaa xydөө azaxiida ilangajaa şuxala baina. Bidener, eneegeeree, kolxoozniguudai azaliiji jixete xyngedxenebdi. Bidener bolbol poolinuudiiji eldelgiin şanarii deeşelyylgiiji tuilaabdi. Xydөө azaxiin xydelmerinyydei iime ynder xemzee xadaa kolxoozuudhaa kolxoozniguudiiji promiişlennostьdaxi xydelmeride elьgeexe tuxai nyxer Staalinai uriaaji dyyrgexe arga bidenerte, ukraiincanuudta ygene.

Saaxarna sviooklo, oroohoto ba busad byxii kylьtyyrenyydei urgasanь deeşelze baina.

Oroohoto ba sviookloviiçno azaxiin byxezexiin xazuugaar, bidener bolbol şine texniiçeske kylьtyyrenyydei jixe urgaltatai boloobdi. Ukraiinada xlopoog tariiga amzaltataigaar xygzeze baina. Ene xadaa kolxoozniguudai duraldag, ton doxoodno kylьtyyre bolno. Tere bolbol bidenerte ynder urgasa ygene. Tereşelen, tohoto ba texniiçeske speciaalьna kylьtyyrenyyd xygzeze baina.

Bidener bolbol Ukraiinada saaxarna sviooklo tariigiin aixabtar jixe plooşçadьtaibdi. Sviookliin urgasanь zilhee zilde deeşelne. 1938 ondo klimatiiçeska ysloovinuudai muu baibaşji, Ukraiina bolbol zilei esesete hain rezylьtaaduudtai jiree. Ene jyyn tuxai xeleneb gebel, xydөө azaxiiji şinedxen baiguulgatai, tariaaşadiiji kolxoozuudta negedyylgetei xamta, xydөө azaxiin xydelmerinyydei mexanizaaciin ynder xemzeetei, xydөө azaxiida socialiizmiin ilaltatai xamta, Ukraiiniin xydөө azaxiinь byxezөө ba ynder urgasanuudiiji ygedeg boloo.

Nyxedyyd, manai azaxiin urgaltatai, kylьtyyriin urgaltatai azalşadai materiaalьna azana haixan baidalai urgaltatai xamta, aradzonoi byxii xereglelnyydiiji xangaxa talaar byri jixe eriltenyyd bidenerte tabigdana geeşe.

Bidener bolbol tariigiin plooşçadiiji jixe bolgongyi sviooklo yiledberilgiiji erid ynder bolgoxo aixabtar jixe argabaidaltaibdi. Bidener xadaa terezergiin le plooşçadь deerehee urdiinxihaa ylemze jixe saaxarna sviookliii sugluulza şadaxabdi. Bidener bolbol manai bodomzolhonoi johoor, saaxarna sviookliin talaar gurbadaxi tabanzilei eseste projektiirovalagdahan urgasiiji byrin xangaxa urgasiin urgaltiiji xangaza şadaxabdi.

Bidener bolbol doro dursagdagşa xemzeejabuulganuudiiji bejelyylze, gurbadaxi tabanzilei eseste xaraalagdahan, sviookliin urgasiiji abza şadaxabdi geze toolonobdi:

1). Saaxarna sviookliiji maltaxa bolzoriiji ondoo bolgoxo. Mynөө, sentiaabriiin 10-da xydelmeriiji exilxeer togtoogdohon baina. Sviookliin ynder urgasiiji xangaxiin tulada sviooklo maltaxa bolzornuudiiji xoişoluulza, sentiaabriiin 20-25 bagta bolgoxo. Ene yjede ylemze intensiivneer urgadag ba sviookliin veesenь jixeer urgadag baina.

2). Mineraalьna ydobreeninyydii oruulgiiji jixedxexe, tedeniiji zybөөr xereglexe. Ene bolbol saaxarna sviookliin urgasada neileed nemeri ygexe baina.

3). Agroteexnikiiji, saaxarna sviookliin eldelge ba xuriaalgiin mexanizaaciiji deeşelyylxe,

4). Sviookliiji xydөө azaxiin vrediitelьnyydhee (sviooklo viiçno dolgonosighoo) arşalaxa, tere bolbol zilhee zilde saaxarna sviooklodo aixabtar jixe xoxidol uşaruuldag baina.

Nyxedyyd, bidener bolbol sjeezdede Ukraiinadaxi socialiis malazalai tuxai xelexe jyymetelbdi.

1934 onhoo 1938 on xyrter Ukraiinada moridoinь too 21 proceent urgaa. Poolьsko razveedçigyyd ba byrzyaazna nacionaliistnuud bolbol malazaliiji hyidxexiin ba egeel tyryyn moridoi too tolgoiji ygeixexiin tulada byxii jyymiiji xehen baibaşji haanь, moridoi too tolgoinьurgaa. Eberte tomo malai toonь xojor daxin olon boloo. Gaxainuudai toonь gurba daxin şaxuu olon boloo. Xoni ba jamaadai toonь xojorhoo ylyy daxin olon boloo.

Ede ciifrenyyd xadaa kolxoozuud ba sovxoozuudta malazaliiji xygzyylxiin tylөө temeselde Ukraiiniin bolьşeviigyydei tuilahan amzaltanuud tuxai өөhedөө xelene.

Bidener bolbol ene asuudaliiji şinzelen yzөөd, Soveed Ukraiiniin argabaidalanь byri jixe geze xaranabdi. Malazaliiji xygzyylxe jabadalda yşөө ylemze tomo amzaltanuudiiji ton bogonixon bolzor soo tuilaxiin tulada ba paartiiin, manai oronoi byxii azalşadai urda nyxer Staalinai tabihan zoriigiiji dyyrgexiin tulada şuxala jyyme manaida bygede bii.

Eberte tomo malai feermenyydtei kolxoozuud Ukraiinada xediib geze xaraa haa, tedener miin le 66 proceent baixa jym. Kolxoozuudai miil 83 proceentenь gaxain feermenyydtei. Kolxoozuudai miil 45 proceentenь xoninoi feermenyydtei ba 12 proceentenь—xolimol feermenyydtei baina.

Zarim ooblastьnuudta kartiina iime baina: Poltaavska ooblastьdo kolxoozuudainь miil 54 proceentenь eberte tomo malai feermenyydtei; Xaarьkovska ooblastьdo—kolxoozuudainь 54 proceentenь; Kaamenec-Podoolьsko ooblastьdo—60 proceentenь; Çerniigovske ooblastьdo—kolxoozuudainь 65 proceentenь.

Iimehee, manaida eberte tomo malai feermegyi, gaxain ba xoninoi feermegyi kolxoozuud yşөөl bii geeşe.

Mynөө, malazalai feermenyydtei bolood baihan kolxoozuudai argabaidalainь alizerge jixiijinь xaraja. Ende kartiina iime baina.

Ukraiinada kolxoozno malazalai feermenyydei 7 proceentenь gansal zaluu maltai.

Malazalai feermenyydei 17 proceentenь miil 1-hee 4 xyrter ynieedtei.

Feermenyydei 23 proceentenь 5-haa 9 xyrter ynieedtei.

Feermenyydei 19 proceentenь 10-haa 15 xyrter ynieedtei.

Feermenyydei 16 proceentenь 16-haa 25 xyrter ynieedtei.

Feermenyydei 13 proceentenь 26-haa 50 xyrter ynieedtei.

Feermenyydei miil 5 proceentenь 51 ba deeşe ynieedtei.

Tiime bolxolooroo, kolxoozno feermenyydei 47 proceentenь feermedee 10-haa dooşo ynieedtei baina. Nyxedyyd, ede ciifrenyyd bolbol manai ton jixe argabaidalnuud tuxai xelene. Manai feermenyydte malai tooji deeşelyylxiin tulada bidenerte tusagaar xyselelge xereggyi. Ede ciifrenyyd xadaa өөhediingөө tuşaa өөhedөө xelene. Jixe xyselelnyyd erigdene bişe. Ene asuudalda gansal bolьşevig anxaral erigdene, tiigebel, bidener bolbol malazalai feermenyydei ba byxii

Nyxer Xryşçoovoi ygiin tygesxel xojordoxi niuurta.

Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiiin XVIII sjeezd

BK(в)P-iin CK-ei—nyxer Staalinai, Centraalьna revizioonno komiissiin—nyxer Vladiimirskiiin, IKKI-dexi, BK(в) P-iin delegaaciin—nyxer Manyiilьskiiin otçoodno doklaaduud tuşaa

Nyxer Xryşçoovoi ygiin yrgelzelel

(Tygesxel. Exinь negedexi niuurta)

kolxoozuudta malainь toogoi ton jixe urgaltiiji abxabdi.

Vrediitelьnyyd — trockiistnuud, buxaarincanuud ba byrzyaazna nacionaliistnuud bolbol Ukraiiniin malazaliiji handargaxiin tulada jyyşji xehen baina. Bidener, Ukraiiniin bolьşeviigyyd bolbol, malazalai feermenyydei xytelberiiiji øøhediingøø garta abxa johotoibdi, tiigebel, bidener xadaa ukraiinska kolxoozniguudiiji bajazuulxabdi.

Nyxedyyd, kolxoozuudai byxezehenei ba maşiinanuud, krediidyyd, mineraalьna ydobreeninyyd gexe meteer kolxoozniguudta gyrenei yzyylhen ugaa jixe tuhalamziin rezylьtaadta, Ukraiinada kolxoozuud halbarana, kolxoozuud ba kolxoozniguudai doxooduudiinь urgana.

Kolxoozuudai doxoodnostiiin aixabtar jixe urgaltiiji xaruulhan, zarim ciifrenyyd iime baina. Kolxoozuudai niite doxoodiinь myngøørøø 1934 onhoo 1938 on xyrter 3,5 daxin urgaa. Azalta ydernyydte xubaagdadag, doxoodno xubinь 5,3 daxin urgaa. Kolxoozno nege dvoorto zileinь myngen doxoodiinь 5,2 daxin urgaa.

Kolxoozniguudai doxooduudainь urgaltiiji doro dursagdagşa ciifrenyyd xaruulna:

1934 ondo kolxoozuudai 80 proceentenь azaltayderte miil xojor kilograamm xyrter oroohо ygehen baigaa. 1937 ondo doxoodnostinь urgahan ba tiimehee, kolxoozuudai miin le 16 proceentenь, 1934 ondo 80 proceentiin orondo, xojor kilograamm xyrter orooho azalta yderte ygehen baina.

1934 ondo kolxoozuudai 14 proceentenь azalta yderte 2-hoo 3 xyrter kilograamm ygehen baigaa, xarin 1937 ondo—kolxoozuudai 27,4 proceentenь tedii zergiiji ygehen baina.

1934 ondo kolxoozuudai miil 5,6 proceentenь azaltayderte 3-haa 5 xyrter kilograamm ygehen baigaa, xarin 1937 ondo tedii zergiin tariaaji kolxoozuudai 42,4 proceentenь ygehen baina.

Ene xadaa kolxoozuudai ugaa oloniinь azaltayderte xubaadag doxoodnostiiingoo talaar deede gryyppede oroo geze xaruulna. 1934 ondo kolxoozuudai 0,7 proceentenь 5 kilograammhaa deeşe ygedeg baigaa, xarin 1937 ondo Ukraiiniin kolxoozuudai 14 proceentenь tiime doxood ygehen baina.

Ukraiiniin kolxoozuudiiji bolьşevizaacalgiin rezylьtaad iime, kolxoozniguudiiji zaziitoçno bolgoxo gehen, staalinska liini iimeer jabuulagdaza baina.

Bi bolbol, nyxedyyd, Ukraiinada tariaaji xereglelgiin zarim ciifrenyydiiji xaruulxanь tereşelen şuxala geze toolonob. 1937 ondo jaariciin xileeme barilga 35 proceent baga boloo, xarin ene yje soo şiniiciin xileeme barilga 310 proceent deeşee boloo. Ukraiinska şiniiciiji zyydendee yzedeg, faşiis zonxilogşodto bidener iigeze xeleze şadaxabdi:

Ukraiinska karavai (sagaan xileemen. Red.) **teeşem amaa by angai** (Enieeden, aplodismeentnyyd). **Ukraiinska arad bolbol øøreø sagaan xileemende duraldag, tiigeed tere xadaa manai soveed ogoroodto gaxai xonşooroo xen şixeneb, terenei xamar oruunь soxiood tabixa. (Aplodismeentnyyd).**

Bidener bolbol Ukraiinada kylьtyyriin xygzeltede ugaa jixe urgalta tuilaabdi. Xerbee, aradai gegeerelde gargaşalagdahan gargaşanuudai ciifrenyydte xandaahaa, doro dursagdagşa kartiiniiji bidener xaraxabdi: 1927 ondo hurguulinuud, teexnikymyyd ba VYZ-yydei assignovaaninь 144 millioon tyxerig baigaa; 1932 ondo 597millioon tyxerig, xarin 1938 ondo—2 milliaard, 830 millioon tyxerig. Hurgagşadai zaarabotna xyleheneinь foondo 1932 ondo 205 mln. tyx. baihan aad, 1939 ondo 1106 mln. tyx. bolon urgaa. Ukraiinada hurguulinuudai toonь 1933 onhoo 1938 on xyrter nelieed olon boloo. Staalinska xojordoxi tabanzil soo dunda hurguulinuudai ba tende huragşadainь too ilangajaa urgaa. 1932—33 onuudta dunda hurguulinuudai toonь 261 baihanaa, 1937—38 onuudta —2031 boloo, tailbarilan xelexede, 2270 dunda hurguulinuud nemeze, 9,7 daxin urgaa.

Şanaraiş talaar xubilaltanuud boloo. Ukraiinada dunda hurguulinuudai toonь otnosiitelьno olon boloo. 1932—33 onuudta dunda hurguulinuudta huragşadai toonь 224 mianga baihan aad, 1937—38 onuudta tedenei toonь 1709 miangan xynyyd, tailbarilan xelexede 7,6 daxin olon boloo

Ukraiinada deede huralsalai zavedeeninyydei toonь urgaa. 1914 ondo miil 19 VYZ-yyd, tendenь 26 miangan stydeentnyyd huraza baihan baigaa, mynøø, 1939 ondo Ukraiinada 121 deede huralsalai zavedeeni ba tende 122 miangan stydeentnyyd huraza baina.

Ukraiiniin VYZ-yydhee soveed specialiistnuudiiji gargalga zilhee zilde urgana. Staalinska negedexi tabanzil soo 39 miangan xynyyd gargagdahan baina. Staalinska xojordoxi tabanzil soo—64 miangan xynyyd gargagdahan baina. Gansal 1938 ondo 20 miangan specialiistnuud gargagdahan baina, tiin 1939 ondo 21 miangan specialiistnuud gargagdaxa baina. Ede bolbol xydelmerişen angiiin, azalşadai, albaxaagşadai dundahaa garhan, soveed intelligeenciin ugaa jixe aarmi myn. Tede xadaa zavooduud, faabrikanuud, kolxoozuud, yçrezdeeninyydte jixeze, byxii azalşadtai xamta kommuniis oobşçestvliji baiguulxiin tyløø aktiivnaar temeseze baina.

Soveed Ukraiiniin, foormooroo nacionaalьna ba udxaaraa socialiis kylьtyyrenь urgana. Ukraiinska literatuuranь urgana. iskyysstvenь halbarana. Ukraiinska arad bolbol øøriingøø aguu jixe poeed—Taraas Şevçeenkiin durasxaliiji yngergehøør nege xedii le xonobo. Kiijevte Taraas Şevçeenkiin paamiatnigta 200 mianganhaa ylyy azalşad suglaraa. Jybileine, torzeestvenne veeçernyyd byxii Soveed Sojuuz soo yngergegdehen baina. Ene bolbol gaixamşag faakt myn.

Ukraiinska arad bolbol olon zuunzil soo caarska samoderzaavitai, pomeeşçigyydtei ba kapitaliistnuudtai temesel jabuulhan baina, øøriingøø kylьtyyriiji xygzyylxe, øøriingøø hurguulinuudiiji baiguulxa ba øøriingøø literatuura xeblexe tyrelxi xelen deeree huraxa erxiiji olxiin tula temesehen baina. Xarin gansal Aguujixe Oktiaabrьska socialiis revoliyyciin rezylьtaadta, leeninske-staalinska nacionaalьna poliitikiin torzestvoogoi rezylьtaadta, ukraiinska kylьtyyriin urgaltada nyxer Staalinai tusgaar anxaralaa tabihanainь rezylьtaadta, — bidener bolbol kylьtyyriiji xygzyylxe talaar byxedelxein-istoriiçeska ilaltanuudiiji tuilaabdi.

Iime deereheenь, ukraiinska arad bolbol **„Xaizivee tyrel Staalin"** geze ynen zyrxenhøø, urinaar, inagaar ba torzeestvenne xelene. **(Ovaacada damzaza orohon, nerjeme aplodismeentnyyd. Bygede bodonod. „Nyxer Staalin mandag!", „Nyxer Staalinda uraa" gehen abiaanuud garna.)**

Bidener bolbol mynøø Ukraiinada, tereşelen byxii Soveed Sojuuz soo, manai bolьşeviig paartiiiji toiron, voozdь ba bagşa, ukraiinska aradai xani nyxer Staaliniiji toiron, azalşadai gaixamşag zagsaal, bolьşeviig zergenyydei gaixamşag zagsaaltaibdi. **(Aplodismeentnyyd).**

Faşiis agreessornuud bolbol manaizergenyydei zagsaalda byxii øøriingøø tarxi yibuta myrgexe. Ukraiinska arad bolbol øøriingøø bolьşeviig paartiiin tyryyşiin uriaagaar, nyxer Staalinai tyryyşiin uriaagaar, nege xyn şingieer, øøriingøø socialiis exe oroniiji xamagaalxaa bodoxo. **(Aplodismeentnyyd).**

Nyxer Staalinai xelehen, tere „koziaavkiin" ezed, Karpaadska Ukraiiniin ezed, bolbol syløøte Soveed Ukraiiniin sviaşçeenne socialiis gazar daidiiji, øøriingøø muuxai sabxiaar buzagairuulxiiji hedehen byxii daisadta, ukrariinska arad erid xatuu otpoor ygexøør belen geze medeg. **(Aplodismeentnyyd)**

Ukraiinska arad bolbol aguujixe orod aradtai zergelen jabaza, daisadtajaa temesexe baina, myn eneeneiş urdatee tus aradai tuhalamziiji abdag baigaa. **(Aplodismeentnyyd).**

Aguujixe orod aradtai ba Soveed Sojuuzai byxii araduudtai ukraiinska aradai sojuuzanь **ilagdaşagyi.**

Nyxedyyd! Partiiina XVIII sjeezd, manai aguujixe Staalinai istoriiçeska zaabarinuud bolbol kommuniizmiin tyløø temeselde Soveed Sojuuzai azalşadiiji, tereşelen byxii delxein azalşadiiji, xysen tyges zebsegeer zebseglene. Kapitaliis xyrieelelge dotor baigaa socialiis gyren tuxai nyxer Staalinai hurgaal, nyxer Staalin doklaad soogoo soveed intelligeence tuxai asuudalda gynzegii şine jyy oruulaab, ede xadaa, marksiizm - leniniizmiin sokroovişçnicede ton jixe vklaad bolno, leniniizmiin xygzeltedexi deede şatiiji temdeglene.

Aguujixe Soveed araduudai ebte xani mandag! **(Nerjeme** **meentnyyd).**

Manai Byxesojuuzna niis (bolьşeviigyydei) cialiis ilaltanuudai v organizaator mandag! meentnyyd).

Bideneriiji kommun tataigaar xytelegşe, nei aguujixe geeni, voozdь manai tyrel St dag! **(Ovaac da damz hon nerjeme aplo nyyd. bygede bodon jixe Staalin mand xer Staalinda—„uraa** gehen **abiaanuud ga**

Kirgiizske iskyysstviin halbaraltiin dekaada

Kirgiizske iskyysstviin dekaadiiji mai hariin xojordoxi xaxadta Moskvaada yngergexøør hanaaşalagdaba. Revoliyyciin urda tee øøhediin teaatr geze jyyşgyi baihan, kirgiiz aradai iskyysstviin halbaraltatai Moskviiçuud xadaa tanilsaxa baina. Gyrenei kirgiizske myzekaalьnadramatiiçeska teaatr bolbol dekaadiin programmada oruulagdahan „Adzal-Orduuna" („Yxel bişe, xarin azabaidal") geze postanoovka deerexi xydelmeriiјøø hajaxan dyyrgebe. „Adzal-Orduuna" geze spektaakl xadaa caarska praviitelьstvo do esergyy kirgiiz aradai 1916 onoi vosstaani tuxai, øøriingøø syløølelgiin tyløø aradai temesel tuxai, Aguu jixe Oktiaabrьska socialiis revoliyyciin ilaltanuudai hyyleer tereenei bajar tuxai xelexe baina.

Terenei jabuulganь Kirgiizei urda zygte 1930 ondo bolhon, „Altiin-Kiiz" („Altan basagan") geze kirgiizske tyryyşiin myzekaalьna draamana xaruulagdaxa baina. taaklь xadaa basmaaçe diin ylegdelnyydtei guudai temeselde xan han ba Kirgiizske SS xoozuudai byxezehii han baina, myn azalş jixe voozdьnar Leenin linda aradai inaglaliiji baina.

Teaatr bolbol Kirgi ryyşiin oopera bolxo rook" postanoovkiiji Kirgiizske iskyysstv vaada yngergexe programmada ene gurl taaklьnuudhaa gaduur ceert oruulagdahan ba

SSSR-ei Sovnarkoo kyysstviin xeregyydei Komiteed xadaa kirgi kyysstviin dekaadiin s nuudiiji SSSR-ei Jixe filiaalai sceene deere xe geze duradxana.

Nyxer Staalinai doklaadiiji şudalza bain

Tynxen. (Manai speckoorhoo) Tynxeneixid, Paartiiin XVIII istoriiçeska sjeezd deere araduudai voozdь aguu jixe Staalinai xehen doklaadiiji gynzegiigøør şudalalgiiji exileed baina.

Paartiiin aimagai komiteedei iniciatiivaar aimagai ceentr deerexi albaxaagşad, kolxoozniguud, pograniiçniguud ba intellegeencenyyd socialiis riin baişanda yder suglaraza nyxer Staali laadiiji unşanad.

Gadana, aimag do xoozniguudtaa Staalin laadiiji yzyylxiin zorilg ceentrel aktiivuudiiji komandirovaalhan ba

KERMEGE

M. I. Kaliinin

(Byxerossiisko Centraalьna Gylsedxexe Komiteedei tyryylegşe bolon hungagdahaar 20 zil bolhonoinь oldo)

Mixaiil Ivaanoviç Kaliinin—SSSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei tyryylegşe—Tveerske gybeerniiin Deede Troilca dereevnide, ygeitei tariaaşanai bylede 1875 ondo tyrehen baina. Mixaiil Ivaanoviç bolbol byri baga nahandaa jadaral, zoblon ba pomeeşçegyydei darlalta yzehen baina. Arban dyrbe nahatai yxibyyn baixadaa, tveerske pomeeşçig Boltovskoi gegşede xydelmerilze baigaa. Arbanzurgaa nahanhaa M. I. Kaliinin xadaa „Staarii arsenaal" geze zavoodto yçeniig bolzo orohon ba 1895 onhoo Pytiilovska zavood deere xydeløø. Ene zavood deere podpoolьno marksiistske kryzooguudta aktiivnaar xabaadalsaba. 1898 ondo nyxer Kaliinin bolbol RSDRP-da orohon baina.

M. I. Kaliinin xadaa øøriingøø revoliycioonno deejatelьnostiiiji exilxehee xoişo myşxeberi xeheeltenyydte xabaaduulagdaa. 1899 ondo tereeniiji aarestalaza, 1900 ondo Kavkaaz zarahan ba tendehee Reveelь zaraba. 1903 ondo Kaliininiiji Peterbyyrgde daxin aarestalza ba „Kreestii" geze tyrmede xajaa. Udaanь Oloneecko gybeerni zaragdaa hen.

M. I. Kaliinin 1905 onoi sentiaabrь soo Peterbyyrgde, Pytiilovske zavood deere baiba. Tere xadaa ende zebsegte vosstaaniiin beledxelde ba bolьşevlistska organizaacanuudiiji toiruulan xydelmerişediiji zagsaaxa jabadalda aktiivnaar xabaadalsaba.

1905 onoi revoliyyciin diildehenei xoino, Kaliinin bolbol Peterbyyrgde, ilangajaa profissionaalьna sojuuzuudta, eselte susaltagyigøør partiiina jixenyyd xydelmerinyydiiji jabuulhan baina. M. I. Kaliinin Paartiiin IV Stokgoolьmsko sjeezdede xabaadalsaa. M. I. Kaliinin bolbol reaakciin zilnyydte, negente bişe aarestnuudta ba sylelgenyydte xabaaduulagdaza baigaad, podpoolьno partiiina organizaaciiji bexizyylxiin tyløø ugaa jixe xyseteigeer temesehen jym. Tere xadaa likvidaatornuudiiji (menьşeviigyydiiji) esergyyseze şuud vestypaalaa.

1912 ondo M. I. Kaliinin bolbol Praazska konfereence deere bolьşevlistske paartiiin Centraalьna Komiteedei çleende kandidaadaar hungagdaba. 1912 onoi xoino, şine revoliycioonno podjoomoi exilxede, M. I. Kaliinin xadaa Gyrenei IV Dyymiin bolьşevlistske fraakciin xydelmeride energiiçneer tuhalaa. Tere xadaa xiliin zaanaxi ceentertei, Leenintei, xarilsaatai

Mixaiil Ivaanoviç Kaliinin

baihan ba xydeleøniiji sexe xytelberilze baihan Staalintai xolboo bariza baigaa. M. I. Kaliinin bolbol 1914 onoi dainai yjede, imperialiis dainiiji grazdaanska dain bolgozo, caarska praviitelьstviiji ene dainda diildyylxe gehen leeninske liiniiin tyløø aktiivna temesel jabuulaa. 1916 onoi ijyynide, tereniiji revoliycioonno deejatelьnostiiinь tyløø 14-dexijee aarestalhan baina.

Fevraalьska byrzyaazna-demokratiiçeska revoliyyciin hyyleer ba ijyylьske ydernyydte Mixaiil Ivaanoviç Kaliinin bolbol Oktiaabrьska zebsegte vosstaanida deejatelьne beledxel jabuulhan jym. Oktiaabriiin 25-da (nojaabrь 7-do) ilaltata Aguujixe Oktiaabrьska Socialiis revoliyyce bolbo. M. I. Kaliinin bolbol Petrograadta gorodskoi golovaagai poostdo hungagdaba. 1919 ondo, Byxerossiiiska Centraalьna Gyisedxexe Komiteedei tyryylegşe nyx. Sverdloovoi nahanhaa nygşehenei udaa, Leenin bolbol BCGK-ei tyryylegşiin poostodo nyxer Kaliininai kandidatuuriiji debzyylee hen.

Mixaiil Ivaanoviç Kaliinin bolbol øøriingøø bolьşeviig xydelmeriiin byxii yjede azalşa tariaaşadtai, tendehee øøreø garhan tula, taharaltagyi xolbootoi baihan ba tereenei intereesiin tyløø bolьşeviigşelen temesene. M. I. Kaliinin bolbol 1898 onhoo paartiiin çleen baiza, baga nahanhaa xoişo xydelmerişen angiiin temeselde xabaadalsaza, xydelmerişen angital, terenei tyryy tyløølegşenь baihan tula, myn le taharaltagyi xolbootoi baina.

„Iime kandidatuura xadaa,—geze nyxer Leenin bolbol Mixaiil Ivaanoviçiiji Byxerossiiske Centraalьna Gyisedxexe Komiteedei tyryylegşede hungaxada xelee hen,—dunda tariaaşadtai, Soveed zasagai deede tyløølegşiin xeden olon sexe xarilsaanuudiiji praktiiçeska zamaar organizovaalalgadamnai tuhalxa ba tedeneer dytelelsexe jabadaldamnai bidende tuhalaxa baina".

Mixaiil Ivaanoviç—Kommuniis paartiiin ba soveed gyrenei gaixamşagta organizaatornuudai ba baiguulagşadai negen. Mixaiil Ivaanoviçiin ton jixe zas'yygenь, ilangajaa proletaarska diktatuuriiji byxezyylelgede, xydelmerişen ba tariaaşadai sojuuziiji byxezyylelgede baina.

Maassova kolxoozno xydeløønei zilnyydte Mixaiil Ivaanoviç bolbol busalama ba olon janziin deejatelьnostьnyydiiji jabuulza baigaa. Tere xadaa øøreø dereevni oşolgonuudiiji erxilze, olontooto tariaaşadai xodooguudaar xøøreldedeg, peçaatьda vestypaaldag ba vekovoi guiranşalgahaa ba darlaltahaa syløølegdexiin tula bolьşeviig zamiiji—kollektivizaaciin zamiiji—azalşa tariaaşadta zaaza ygedeg baina.

Mixaiil Ivaanoviçiin azalşadai yrgen sloido xandaxa şadabari, jyriin xydelmerişedei ba tariaaşadai eriltiiji ba xeregseliiji oilgoxo ba mederexe şadabarinь terenei neriiji soveed araduudta suutai ba duraluuldag

Manai paartiiin le staalinska nacionaalьna kiiji azabaidal deere be Mixaiil Ivaanoviç bolb orondo azahuudag, nacionaalьna araduuda selnyydte ba eriltenyyd byxende ugaa anxar xandadag baina.

Bojevoi ba revoli gaixamşag gabijaagal løø, delxei deere tyry letaarska gyreniiji—SS guulgiin ba byxezyyle regte gargahan ugaa şeviig xydelmeriiingø M. I. Kaliinin bolbol gai xojor oordenoor nei oordenoor şag baina.

Mixaiil Ivaanoviç b xii antipartiiina gryyp esergyy temeselde Le Staalinai ynen şabin raatnigiinь baiza, xeze ninske, bolьşeviig ezelne. Tere xadaa daisanguud— trockiis tnai bandiiduudta, ul diin faşiizm in aage xaır gamg i temesedeg

Nyxer Mixaiil Ivaa liinin—BK(b)Paartiiin tereenei Politbiyroog

Nyxer Mixaiil Ivaa liinn—1937 onoi dek to Leeningraadska hungaltiin ookrughaa h han SSSR-ei Verxoo dei depytaad, Sojuuz tonoomno soveed s pyyblikenyydei Verx veedyydei depytaad

Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiin arbanaimadugaar sjeezd

BK(в) P-iin CK-ei—nyxer Staalinai, Centraalьna reviziionno komiissiin—nyxer Vladiimirskiin, IKKI-dexi, BK(в)P-iin delegaaciin—nyxer Manyiilьskiin otçoodno doklaaduud tuşaa

Nyxer Şveernigei yge

Nyxedyyd! Nyxer Staalin bolbol өөrilingөө doklaad soo, XVII sjeezdehee xolşo, bolьşeviig paartiin geroiiçeska temeselei zamiiji manai oronoi socializmiin şine ilaltanuudiiji ton gyngegiigөөr ba xyseteigөөr xaruulaa.

Nyxer Staalinai doklaad xadaa —gansaxan le yngerhen zamai tolotomo anaaliz bişe, gadana, kommuniizmiin torzestvoogoi tylөө temeselde şine amzaltanuudiiji tuilan jabuulgiin bojevoi programma myn bolno.

Manai paartiin leeninske-staalinska Centraalьna Komiteedte, socialiizmiin ilaltanuudaar bidener ujalgataibdi, terenei otçootno yje soogoo jabuulhan poliitiiçeske liiniiнь ba praktiiçeske xydelmerinь zyb baina, ene xadaa Leenin—Staalinai liini manai oronoi socialiis baiguulgiin torzestvoogoi tylөө temeselei liini baihan baina. **(Aplodismeentnyyd).**

Byxii manai amzaltanuudaar, maniiji ilaltahaa ilalta xyrter jabuulagşa aguu jixe voozdь ba bagşa nyxer Staalinda ujalgataibdi. (Nerjeme, udaan **aplodismeentnyyd).**

Xojordoxi staalinska taban zilei ilaltata dyyrgelte bolbol manai oronoi ekonomiiçeska xyse şadaliiji bejelyylxehee gadana, azalşadai materiaalьna ba kylьtyyrne baidalai şine urgaltada asaraa. Materiaalьna baidalai deeşelelge xadaa, tyyşiin ondo xydelmerişed ba albaxaagşadai sag yrgelziin zarpaadai urgalta deere xaragdana.

Zaarabotna xylehenei foond, 1933 ondo 34,953 millioon bainaa, 1938 ondo 96,425 millioon xyrter urgahan baina, ...eentei xamta, ene yje soo ...ei dunda zişeegeer zarplaata ...bol xojorhoo deeşe urgaa.

Zaarabotna xylehenei tu... paartiin poliitika xadaa, ...lai byteeslin urgaltiiji tyr...dxexe, kvalificiirovenne ba ...alificiirovanne bişe xydel...erişedei dundaxi azalai tyl...iin yravniilovkiiji likvidaa...xa, promiişlennostiin ootras...udai dundaxi yravniilovkiiji ...vidiirovalza, promiişlennos...n gol bolxo şuluu nyyrhe..., metallurgiiçeska, oboroo..., maşiina baiguulalgiin ba ...a ootraslinuudai zaarabotno ...lehenei xemzeeji negedexi ...rida xangaxiin tylөө zo...ulagdahan baina. Ene xadaa ...nai Soveed Sojuuzai ekono...eska ba oborooniin xyse ...bariiiji xygzyylelgede ton ...exii udxatai. Manai paar... Centraalьna Komiteedei ba ...ed praviitelьstviin xytelberi ...o ene zorilgonuud jixe am...nuudtaigaar dyyrgegdee. ...937 onoi eseste zaarabotna ...henei xemzeegeer negedexi ...rida: neeftь gargadag pro...lennostь, ende xydelmeri...ei ba albaxaagşadai zaarabot...xylehen hariin dunda zi...eer 1932 ondo 132 tyxerig ...anaa, 1937 ondo 307 tyxe...xyrter deeşelhen baina; şu...nyyrhenei promiişlennostь ...n ene mete, 120 tyxerig ...anaa, 302 tyx. xyrөө; me...bolbosoruulalgiin—141 ty...hөө, 282 tyx. boloo; xara ...llyrgide—132 tyxerighөө ...tyx. xyrter ba busad, gar...baina. Tereşelen, gol pro...şitai xydelmerişedei zaara...o xylehen urgahan baina. ...baassiin şuluu nyyrhenei ...miişlennostiin otbooino mo...bogoor xydelmeriledeg za...şçigai yderei zaarabotog ...ondo 12 tyx. 72 myn. ...anaa, 1938 ondo 29 tyx. 63 ...ge xyrterөө urgaa; vrybo... maşiinin maşiniistiin yde...zaarabotog 12 tyx. 96 myn...өө 29 tyx. 17 myn. xyrter ...; metallyrgiiçeske promiiş...ostiin stalevaarnuudai yde...zaarabotog 19 tyx. 11 myn...baihanaa, 28 tyx. 42 myn. ...er urgaa; staarşa valьçoovş...udai—18 tyx. 62 myngen ...anaa, 32 tyx. 73 myngen ...er urgahan baina.

...im xydelmerişedei azalai ...oslin ba zaarabotkiin ur...anal medeeji xaruulxada ...baina. Kiirovei neremzete ...ejevske zavoodoi staxaa... stalevaar nyxer Riiba... 1925 ondo, xojordoxi ga...uhalagşaar xydelөөd, miil ...yx. oldog hen, 1930 ondo negedexi garai tuhalagşaar xydelөөd, 150 tyx. oldog boloo hen, 1934 ondo—400 tyx., 1938 ondo—650 tyx., 1939 onoi janvaarь harada 740 tyx. oloo. Zaarabotkiin urgahantai xamta azalainь bytөөse deeşelee.

1930 ondo smeene soo nege marteenihee 35-40 toonn staaliiji xuulan abalga xaraatai baigaa. Ene xadaa deede xemzeenь geze toologdodog ba olonuud eneenhee saaşaa, urагşaa jabaxa argagyi geze xeledeg hen. Bodoto xereg deerenь staxaanovcuud, staxaanovska xydelmeriiji delgeryylze, ene xizaarlahan noormiiji unagaaza, 1935 ondo marteenovske peeçineinь viirabotka 45 toonn xyrөө hen. 1938 ondo ene le peeçen 65 toonno ygөө, zarim ydernyydte 80 toonn ygedeg baigaa. Baihan peeçen terel şigeeree, jamarşji rekonstryykce xegdeegyi hen. Nyxer Riibakoov bolbol nege baaxan racionalizaatorska xemzee jabuulxa xeregtei, gansa le koovşejiinь perekonstryiirovalza jixexeneer metaall bagtaaxa bolgoxodo, tiixede ene peeçende metaall yşөө jixeer xailuulza bolxo baina geze medeesene.

Zaarabotno xylehei ba azalai bytөөsiin urgaltiin ondoo zişeeji abaji. Lisiçaanska Meelьnikovoi neremzete şaaxtiin Vrybovoi maşiiniin maşiniist nyxer Beseedin—1928 onhoo exilze şaaxtiin şyyrfede xydelmerilөө hen. Mynөө tere staxaanovec. Өөriingөө zaarabotna xylehenei ba azalai bytөөsiin urgaltiin tuxai nyxer Beseedin iigeze xelene. 1935 onoi aavguustda noormojoo 214 proceent dyyrgee, nojaabrьda—286 proceent, dekaabrьda—270 proceent, ene sag soo zaarabotoginь nege mianganhaa, mianga taban zuun tyxerigei xoorondo guibadag hen.

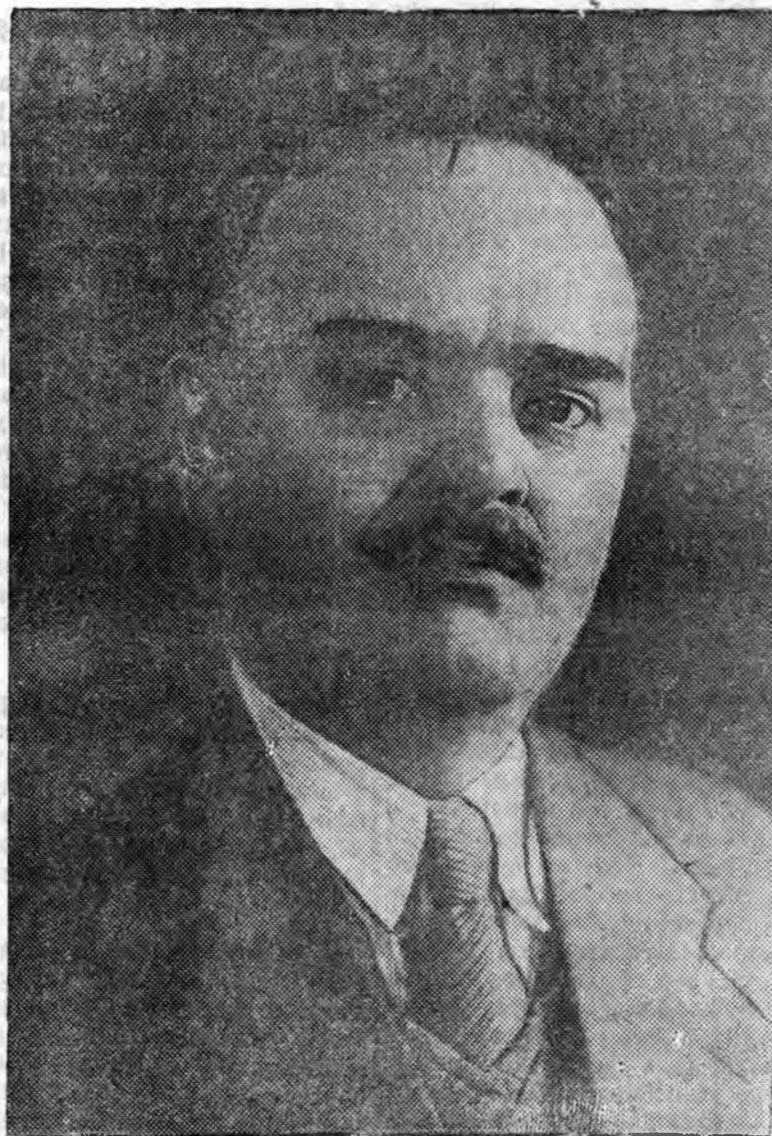
Texniiçeske noormiiji deeşelyylxe tuxai 1936 onoi janvaarida bolhon otraslevoi konfereence deere nyxer Beseedin bolbol bogoni baartaigaar zagraniiçna maşiinada 52 meetr gargaxab geze ujalga abhan baigaa. Mynөө nyxer Beseedin xadaa oteeçestvenne vrybovoi maşiinaar xydelmerilөөd noormojoo 500—700 proceent xyrter dyyrgene. **(Aplodismeentnyyd)** Vrybovoi maşiiniin daabari 3 toonn baigaa, nyxer Beseedin 13 toonn gargana. **(Aplodismeentnyyd).** Terenei hara byxenei zaarabotkanь 3500-4000 tyx. boldog baina, 1938 on soo hara byxeneinь zaarabotog zilei dunda zişeegeer 3549 tyx. bolhon baina. **(Aplodismeentnyyd).**

Gansaxan le xynde promiişlennostida zaarabotna xylehenei ba azalai bytөөsiin talaar urgaltanuud bişe, gadana, ton ene mete, baidal xyngen promiişlennostida bii. Nyxer Korbykoova Aanna Ivaanovna bolbol Dzerzinskiin neremzete tekstiilьne faabrigta (Leeningraadta) 1931 onhoo exilze zarjaadçicaar 6 hara xydelmerilөө hen, hyyleerenь, tereeniiji tkaçiixaar xydelxe bolgoo. Tyryyşiin haranuudta 12 stanooguud deere xydelmerilөө, tiigeed, programmajaa dyyrgedeggyi hem geze medeesene, hyyleerenь teexnikiinь şudalaad baixadaa, programmajaa hainaar dyyrgedeg boloo. Nege xedii sagai yngerehen xoino 18 stanooguutda xydelmerilxөөr oruulaa hen, tuxailxada xaxad zil bolhon yjөөr 22 stanooguudta oroo, udalgyi—27 stanooguudta. Mynөө 27 stanooguudta xydelmerileze, noormojoo braakgyigөөr 110 proceent dyyrgene.

1931 ondo faabrikada xydelmerilxөөr oroxodoo, zybxen le 140-150 tyx. abadag baigaa. Hyyleerenь, tkaçiixaar xydelmerilөөd baixadaa 200 tyx. abdag boloo hen, xarin mynөө, 500-550 tyx. xyrter hara byri olono. Nyxer Korbykoova bolbol xydelze baigaad, Promakadeemiiin xojordoxi kyyrsede hurana.

Ede faaktnuud xadaa manai kaadrnuudai teexnikiiji şudalza, azalai bytөөsiiji deeşelyylhiiji gerşelne, eneenei yndehen deere tedenerei zaarabotna xylehenii urgana.

Paartiin xytelberi doto profsojuuz bolbol, saaşadaa, gur-

badugaar staalinska taban zileer xaraalagdahan azalai bytөөsiin urgaltiin plaaniiji dyyrgexiin tylөө temesexe baina.

Manai zorilgonuud xadaa kvalificiirovanno ba kvalificiirovanno bişe azalai dundaxi, xyngen ba xynde azalai dundaxi tylberinyydei yravniilovkiiji likvidaacalgiiji xangaxa zaarabotno xylehiiji baiguulxiiji tuilaxa, xydelmerişenei huuriiiji zybөөr organizaacalgiiji, sag yrgelziin azalai bytөөsiin urgaltiiji stimyliirovalxa ba eneenei yndehen deere—xydelmerişedei ba albaxaagşadai materiaalьna baidaliiji saaşadanь deeşelyylxe.

Manai xydelmerişedei, maasternuudai, teexnigyydei, inzeneernyydei, izobretaatelьnuudai racionalizaatorska hanamza, yder jirexe byri ulam yrgөөr xygzeze baina. Socialiis racionalizaatorska xydelөөnde xabaadagşadai ermelzelge xadaa, manai predpriјatinuudai xydelmeriiji haizaruulxa, yiledberiiin texnologiiçeska proceessiiji, stanooguudiiji, maşiinanuudiiji narizuulan haizaruulalgada zoriuulagdanxai.

Bi zybxen le nege xeden zişeenyydiiji xaruulxab, eneenhee xaragdaxanь xadaa manai azaxiin oorganuud bolbol xydelmerişedei racionalizaatorska duradxaliiji udaaruulangyigөөr sag bolzortonь azabaidaldaa xereglee haanь, ene bolbol aixabtar jixe udxatai baina. 1938 ondo xydelmerişedei 5500 racionalizaatorska duradxaliiji nebteryylen xereglehen deerehee Gorbynoovoi neremzete zavood 10 millioonhoo deeşe tyxerig ekonoomilzo abaa; „Kraasna bogatiirь" zavood bolbol xydelmerişedei ba inzeneernyydei oruulhan racionalizaatorska duradxalai zarim xubiijinь xereglehen aad, hyylşiin taban zil soo 6 millioonhoo deeşe tyxerig ekonoomiloo.

Laampiin moskoovsko zavood, xydelmerişedei oruulhan racionalizaatorska duradxalnuudai xaxaşiinь nebteryylen xereglehen aad, 5 millioonhoo deeşe tyxerig ekonoomiloo.

Xydelmerişedei, teexnigyydei ba inzeneernyydei racionalizaatorska hanamziiji organizaacalga xadaa azaxiin ba profsojuuzna organizaacanuudai, saaşadaa azalai bytөөsiin deeşelelei tylөө, azaliiji erxim hainaar organizaacalalgiin tylөө, azalai, disciplii niiji bexizyylxiin tylөө, maassa xydelmerişediiji ba albaxaagşadiiji socialiis xandalgaar azaldaa, yiledberidee xandaxiin tylөө xymyyzyylelgede, xereglegdexe johotoi nege temeseleinь zebseg myn bolno.

Xojordoxi staalinska taban zilei ilaltata bejelyylelge xadaa, ton nagliaadnaar, gansaxan le manai orondo xydelmerişed bolbol yiledberiiingөө ezed, tedenei azalai yrihen xadaa, byxii oobşçestviin, byxii aradai azana hain baidalda, socialiis gyrenei ekonomiiçeska ba oboroonno xyse şadaliiji bexizyylelgede zoriuulagdana geze medene, gadana, baragdaşagyi tvoorçeska iniciatiivai urgaltiin bolxo baihiiji xaruulna. Jamarşji hezeglexe jabadal ygei, manai gaixamşagta xydelmerişen angi bolbol ekonomiiçeska talaaraa jahala xygzehen Jevroopiin kapitaliis oronuudiiji ba AXŞ-iiji xysexe ba axin garaxa gehen zorilgiiji xangaxa, azalai bytөөsiiji ygeze şadaxa baina. Eneende naidabarimnai xadaa, manai bolьşeviig paartiin xytelberi doro, manai voozdь ba bagşa nyxer Staalinai xytelberi doro bidener kommuniizmiiji baiguulza bainabdi. **(Aplodismeentnyyd)**

Xydelmerişen angiin materiaalьna baidalai urgahanai tuxai, tereşelen zilhee zil byri urgaza baihan soveed gyrenei sociaalьna straxovaaniiin assignovaani gerşelne. Gyrenei sociaalьna straxovaaniiin biydzeedei gargaşa xadaa negedexi taban zil soo 10,4 miliaard tyxerig baihanaa, xojordoxi taban zil soo 32,5 milliaard tyxerig boloo, todorxoilon xelexede, gurbahaa deeşe urgahan baina.

Amaraltiin gerte, sanatooorido ba kyroortodo profsojuuzaar jabuulagdadag xydelmerişedei ba albaxaagşadai toonь zilhee zil byri urgahan baina. Negedexi taban zilei eseste 170 miangan xyniiji gargaza baixa xysetei, miin 94 sanatooritai baigaa, xarin xojordoxi taban zilei eseste bidener xadaa 320 miangan xyniiji gargaza baixa xysetei 230 sanatooritai bolhon bainabdi. Negedexi taban zilei eseste 1200 miangan xyniiji gargaza baixa xysetei, araixan geze 305 amaraltiin gertei balgaabdi, xarin, xojordoxi taban zilei eseste profsojuuz bolbol 1800 miangan xyniiji zildee gargaza baixa xysetei, 621 amaraltiin gertei bolhon baina. Xojordoxi taban zil soo 6807 miangan xynyyd amaraltiin gerte amaraa, 1579 miangan xynyyd sanatoorido ba kyroortodo emnyylhen baina.

Myn tereşelen, azalşadai amaraza baixa amaraltanuud yrgedxegdeze baina. 1936 onhoo 1938 on xyrter 356 miangan xydelmerişed ba albaxaagşad bolbol өөhediingөө amaraltiiji Kriimeer, Kavkaazaar, Voolgoor, Ukraiinaar ba Sojuuzai bişe gazarnuudaar kylьtyyrne ba xyxiyy bajartaigaar pytişeestvi xeze yngergehen baina. Ene yje soo profsojuuzaar organizovaalagdahan goorodoi gazaa teexi ekskyyrsede 3577 miangan xyn xabaadahan baina.

Negedexi taban zil soo xyygediiji obslyyzivalalgada gyrenei sociaalьna straxovaaniiin biydzeedhee 258 millioon tyxerig gargaşalagdahan aad, xojordoxi taban zil soo ene xeregte 1100 millioon tyx. deeşe gargaşalagdaa, enenь xadaa 4-daxin şaxuu jixe boloo.

Negedexi taban zil soo pioneerei laagerta 4 millioon tyx. gargaşalagdahan aad, xojordoxi taban zil soo gargaşalagdahaniinь 244 millioon tyx. bolno, enenь xadaa 61 daxin jixe boloo. 1937 ba 1938 onuudta pioneerske laagerte 2,5 millioonhoo deeşe xyygedyyd amarhan baina.

Gansaxan le manai orondo xeden millioon xydelmerişed ba albaxaagşad bolbol hainaar zahagdahan amaraltiin gerte amarxa ba sanatoorido, kyroortnuudta emnyylxe argatai. Gansaxan le manai orondo xyygedyyd bolbol, tedenerei xymyyzyylelgiin ba hain bejetei baixiin tylөө sag yrgelziin anxaralaar xyrieelegdenxei. Jamarşji bişe orondo ene ygei, kapitaliis raabstviin ba darlalgiin baihan sagta bii bolxoşji ygei, uşarinь, kapitaliizm ba xyn tuxai anxaral bolbol beje bejedee ugta taaraxagyi baina.

Gansaxan le manai orondo, socialiizmiin ilahan orondo xyn tuxai ynexөөrөө anxaralaa tabidagiinь xaragdana, xynyyd tuxai sag yrgelze anxaralaa tabidag, tedeeniiji xyxiyy sengelig baidaltai bolgoxo jabadal bolbol paartiin, soveed praviitelьstviin ba iiiçne nyxer Staalinai ton şuxala xereg myn bolno. **(Aplodismeentnyyd)**

Paartiin XVII sjeezdehee xolşo aradai azaxiin urgahantai daşaramduulan xydelmerişedei ba albaxaagşadai toonь urgahan baina. Aradai socialiis azaxiida xabaadanxai xydelmerişed ba albaxaagşadai toonь 22 millioon baihanaa, 28 millioon xyn xyrterөө urgaa. Ene sag soo profsojuuzai çleengyydei toonь 19 millioon baihanaa, 23,8 millioon xyrter urgahan baina.

Xydelmerişedei ba albaxaagşadai sag yrgelziin toogoi urgalta, tedenei organizoovannostiin urgalta, tedenei kylьtyyrne xemzeegeenь ba politiiçeske aktiivnostiinь urgalta,—ede bygede, professionaalьna organizaacahaa tedenerei xydelmeriiji yrgelze haizaruulxiiji erelte xehen baina.

Өөriingөө doklaad soo nyxer Staalin iigeze xelene

„Organizaacanuudiiji Şinedxegdehen zizedxelge, tedenei xemzeejinь baga bolgoxo xadaa ede organizaacanuudiiji xytelberilexe jabadaldanь partiina oorganuudta xyngedxeze ygexiin tulada, tiin xytelberiiiji өөriijinь konkreetne, amidii, operatiivna bolgoxiin tulada ylemze hain arga zebsegenь myn bolno gehen viivodte jirehen baina".

Nyxer Staalinai iniciatiivaar, paartiin Centraalьna Komiteedei xytelberi doro, profsojuuz bolbol tereşelen, professionaalьna organizaacanuudai zizedxelgiiji yngergөө. Paartiin XVII sjeezdiin yjede 47 profsojuuzud baihan baina, mynөө tere xadaa 168 geze toologdono.

Zizedxelgiin zorilgo bolbol xydelmerişed ba albaxaagşadiiji hainaar obslyyzivalxiin ba fabriiçno-zavodskoi komiteedyydiiji konkreetneer xytelberilxiiji şangadxaxiin tylөө zoriuulagdahan baina. Zizedxegdeed baihan profsojuuzuudai xydelmeriiin ooped, doodo şatiinь profsojuuzna organizaacanuudiiji byri konkreetneer xytelberildeg bolhiiji, xydelmerişed ba albaxaagşadiiji hainaar obslyyzivaldag bolhiiji xaruulna. Iimehee, manai paartiin Centraalьna Komiteedei zizedxelge tuxai zaabari bolbol bejee dyyren opravdaalaa.

PSBCS ei VI pleenym bolbol manai profsojuuzai xydelmeriiji şinedxen baiguulalgada, erjelte xehen ba şiidxexii etaapanь bolno. PSBCS-ei VI pleenymei togtoomzo bolbol nyxer Staalinai, nyxed Kaganooviçiin ba Andreejevei ton dyte xabaadalsalgataigaar zoxioogdohon baina. Profsojuuzuudta baihan ene өөre janziin kriizis nyxer Staalinaar eliryylegdehen baina. Ene өөre janziin kriizisei udxiiji profsojuuzai xytelberilxii oorganuud şine xaraaktirei baidaliiji ba өөhediingөө şine zorilgonuudiiji gyised medeegyi, socialiis baiguulaltiin yrgen dalaisahaa geegdehen ba profsojuuzna maassahaa taharhan baina. Tedenei kylьtyyrne xemzeenь ba politiiçeske aktiivnostinь xemzexe argagyi urgahan baina.

Profsojuuzai oorganuud bolbol demokratiiiji ebdeze, profsojuuzai çleengyydei yrgen maassiin urda otçoodoo xeegyi, hungaltiiji kooptaaca ba tomilolgoor helgehen baina. Profojuuzuudai xydelmerihөө ene jixe dutuu dundanuudiiji ygei bolgongyi, tedener şine ysloovido өөhediingөө zorilgonuudiiji bejelyylze şadaxagyi baina geze paartiin Centraalьna Komiteed profsojuuzuudta zaagaa hen.

Paartiin Centraalьna Komiteedei ede zaabarinuud bolbol profsojuuzuudai bojevoi jabuulgiinь programma bolgon abtahan baina. Eneeniiji dyyrgeze, profsojuuzai organizaacanuud bolbol demokratiiiji yrgөөr delgeryylze, bolьşeviig kriitikiiji ba samokriitikiiji delgeryylze, ene yndehen deere profsojuuzai oorganuudai otçoodiiji ba hungaltiiji doorohoonь deere xyrter yngergehen baina. Hungaltiin sag soo profsojuuzai xydelmeriiiji butargaxa, socialiizmiin tylөө temeselde terenei rooliiiji ba udxa şanariii dooşoluulxa, manai profsojuuziiji kontrrevoliycioonno tred-jynionizmiin typiikte oruulxiiji hedehen Toomskiin bandiitska şaikanuud, trockiis-buxaarinska şpioonuud ba diversaantnuudai ylegdelnyyd profsojuuzai apparaadhaa eliryylegdehen ba yibuta soxigdohon baina.

Tvoorçeske iniciatiivtai, өөhediingөө xydelmerideyrgen maassiin aktiivnostiiiji tyşelge bolgozo şadaxaar, şine xynyyd profsojuuzai xydelmeride oruulagdahan baina. Fabriiçno-zavodskoi ba niutagai komiteedyydei sostaav 70-80 proceent şinedxegdehen baina, tiin centraalьna komiteedyyd—96 proceent. Xydelmerişen angi bolbol profsojuuzai xydelmeride, socialiis yiledberide tyryy, xamtiin xydelmeride aktiivna jabagşadiiji debzyylee. Fabriiçnozavodskoi ba niutagai komiteedyydei çleengyydei dunda partiina bişediinь 80 proceent, 26 proceentenь exenernyyd, 26 proceentenь staxaanovcuud. Cexovei komiteedyydei çleengyydei dunda partiina bişediinь 83 proceent, 19 proceentenь exenernyyd, 39 proceentenь staxaanovcuud. Grypp povoi proforganizaatornuudai dunda—partiina bişediinь 93 proceent, 28 proceentenь exenernyyd ba 38 proceentenь staxaanovcuud.

Profsojuuzna organizaacanuud bolbol 5 — millioonhoo ylyy profsojuuzai aktiiviiji, profsojuuzai xydelmeride aktiivnaar xabaadalsuulaa, enenь xadaa 1934 onoor zişee haa, xyneinь toonь 2 millioonhoo deeşe nemehen baina. Profsojuuzai ede 5 millioon aktiivuud xadaa profsojuuzai byxii uçaastoguudta straxovai delegaadaar, sociaalьna straxovaaniiin soveedei çleeneer, azalai obşçeestvenne inspeektereer, azaliiji xamagaalaxa komiissiin çleeneer, maassova-yiledberiin xydelmeriiin komiissiin çleeneer ba zarplaadai komiissada, ziliişçne—baidalai komiissiin çleeneer ba stolooviin, byfeedei, xudaldaanai seetinyydei xydelmeri deere maassova kontroolь xexe brigaaduudai çleeneer xydelmerilne.

Bi, xadaa sagai baga deerehee, ede olon millioon aktiivuudai jabuulza baihan aixabtar jixe xydelmeriiiji bygedii-

Nyxer Şveernigei yglin tygesxel 4-dexi niuurta.

Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiiin XVIII sjeezd

Nyxer Şveernigei ygiin yrgelzelel

jinь todoor xelexe argagyi bainab. Millioon xynyyd, profsojuuzai xydelmeride aktiivnaar xabaadalsaza, өөhediingөө organizaatorske şadabariiiji delgeryylze, obşçeestvenne-maassova xydelmeriiin tyryyşiin hurguuli garna. Edenei dunda, nyxedyyd maassova xydelmeri zybөөr jabuulxiin obrazeciiji xaruulhan olon xynyyd bii. Ene profsojuuzna aktiivai ugaa olon aarmi xadaa manai socialiis azaxiin ypravleeniiinь oorganuudta kaadrnuudiiji debzyylze baixa gaixamşagta rezeerv myn.

Paartiiin xytelberi doro profsojuuzai oorganuudai, maassanuudtai barisaanь bexizyylegdehen baina. Profsojuuzai organizaacanuud socialiis baiguulalgada aktiivnaar xabaadalsadag boloo.

Profsojuuz xadaa, „kommuniizmiin hurguuli myn, edener bolbol өөhediingөө dundahaa erxim xynyydee byxii oc traslíin ypravleeniin xytelberilxii xydelmeride gargana, edener, xydelmerişen angiiin tyryy ba geegdengi sostaavai xoorondoxi barisaaji bejelyylne, edener xadaa, xydelmerişen angiiin avangaardtai xydelmerişen maassiiji negedyylne", geze nyxer Staalin hurgana.

(Staalin „Leniniizmiin asuudalnuud" n. 114)

Kommuniizmiin hurguuli bolxo Soveed profsojuuzuudai roolь xadaa mynөө yşөө ynder xemzeede yrgegdene.

Manai oron bolbol angigyi socialiis oobşçestviin baiguulgiin gyisedxelde ba socializmhaa kommuniizmda şata damzan oroxo polosaada orobo.

Ene ysloovido maassiiji kommuniis xymyyzyylelgeer xymyyzyylxe jabadal bolbol şiidxexii udxatai.

Ene ysloovido profsojuuzuudai urda jamar praktiiçeske zorilgonuud bainab?

Profsojuuzuud bolbol socialiis baiguulalgiin zorilgonuudiiji, aguu jixe gurbadaxi staalinska taban zilei plaaniiji yşөө yrgөөr propagaandalxa johotoi, gadana, manai baihan sag soo bolzo baihan ulasxoorondiin orşom baihan baidalai sloozností iji tailbarilan xelexe johotoi.

Socialiis sorevnovaaniiiji ba staxaanovska xydeleөniiji byxii xemzeegeerenь yrgedxexiiji xangaxa, socialiis sorevnovaaniiji ba staxaanovska xydeleөniiji jixe operatiivna xytelberleөr xytelberilxiiji togtooxo şuxala, doogovoroi tuşaa ujalganuudiiji, itoogiiji terenei dyyrgeltiiji todoor togtooxo. Yiledberiiin soveşçaaniiin xydelmeri haizaruulagdaxa johotoi. Yiledberiiin soveşçaani xadaa predprijaatinuudai azaxiin ypravleenide hurgaxa hurguuli, staxaanovska meetodei xydelmeride hurgaxa hurguuli bolxo johotoi.

Profsojuuzai organizaacanuud xadaa aixabtar jixe azaxiin-politiiçeske udxatai baihan SSSR-ei Sovnarkoomoi, BK(bP-iin Centraalьna Komiteedei ba PSBCS-ei 1938 onoi dekaabriiin 28-nai togtooloi yndehiiji xazagairuulangyi bodoto deerenь bejelyylze, manai predprijaati ba yçrezdeeninyydta azalai socialiis discipliiniiiji bexizyylxe tuxai өөhediingөө xydelmeri şangadxaxa johotoi.

Profsojuuzuudai çleengyydei yrgen maassiin dunda, profsojuuzai byxii poliit-maassova xydelmeri bolbol deere hainaar tabigdahan baixa johotoi. Profsojuuzai poliit-maassova xydelmeri xadaa saaşadaa xydelmerişed ba albaxaagşadai kylьtyyrne xemzeejinь deeşelyylelgiiji, byxii ooblastinuudai obşçeestvenne ba gyrenei, oronoi baidalda, tedenerei politiiçeske avtiivnostiiijinь deeşelyylelgiiji, socialiis patriotiizmiin saaşadaa halbaran urgaxiiji xangaxa johotoi.

Ene şuxala zorilgonuudiiji dyyrgelte bolgolgo xadaa, gol bolgon, klyybyydte, ulaan bulanguudta ba busa kylьtyyrne yçrezdeeninyydte daalgagdana, iimehee eneentei tedenei xydelmeri yndehөөrөө haizaruulagdaxa johotoi.

Bidener bolbol ede zilnyyd soo azalşadai kylьtyyrne xemzeegei talaar aixabtar jixe urgaltanuudtai bainabdi. Eneenь tuşaa, klyybyydeer ba ulaan bulanguudaar organizovaalagdahan biblioteekiin, eldeb kryzooguudai ba hurguulinuudai xydelmeri tuxai doro zaagdahan medeenyyd xaruulna. Gansaxan le knilzne foondotoi profsojuuzai biblioteekenyydte, 1 mianganhaa deeşe kniigenyyd toologdono, unşagşadainь too 1934 ondo 4.670 miangan xyn baihanaa, 1938 ondo 6.343 mianga boloo. Ede biblioteekenyydte unşagşadiinь 1934 ondo 13 kniige unşaahaa, 1938 ondo dunda zişeegeer 18 kniigiiji unşahan baina.

Obşçeestvenne - politiiçeske, niiteobrazovaatelьna, oboroonno, dramatiiçeska, xorovoi ba busa—eldeb kryzooguudta jabaza huradag xydelmerişed ba albaxaagşadai toonь 1935 ondo 4.730 mianga baihanaa, 1938 ondo 6.573 mianga xyrterөө urgaa, todorxoilon xelexede, 1800 miangan xyn.

Ene sag soo—1933—38 on xyrter—profsojuuz xadaa yzeg bişeg medexegyi ba bagaar medexe 5 millioonhoo deeşe xynyydiiji hurgahan baina.

Mynөөder, ede rezylьtaaduud bolbol maniiji xangaza şadaxagyi baina. Zarim xydelmerinyydei xerşji pokazaateliinь urgabal, byxii xydelmerişen ba albaxaagşadiiji bygediijinь organizacioonno ba poliitiiçeske vlijaaniaar xanduulxanь yşөө xolo baina. 4 millioon şaxuu xydelmerişed ba albaxaagşad bolbol profsojuuzai gazaatee, profsojuuzai çleengyyd bişe baihaar baina. Gurbadaxi taban zilei zilnyyd soo manai aradai azaxiida millioonne şine xynyyd bii bolxo. Tedener bolbol organizacioonnohoo, gadana, jixe xymyyzyylelgiin xydelmeri profsojuuzhaa eriite xexe.

Soveed profsojuuzuud bolbol, өөhediingөө urda baihan zorilgonuudiiji dyyrgeze şadaxagyi geze hezeglexe jabadal ygei, manai paartiiin tuhalamza ba xytelberi doro dyyrgeze şadaxa.

Nyxedyydl XVIII sjeezdiiji tataxa tuxai manai paartiiin Centraalьna Komiteedei pleenymei medeeseliiji azalşad bolbol socialiis sorevnovaaniiiji xygzyylen ugtaa. Paartiiin XVIII sjeezdiin neegdeliiji xydelmerişed, kolxoozniguud, soveed intelligeence xadaa yiledberiiin ilaltanuudaar temdeglee.

Nyxer Staalinai istoriiçeske doklaad bolbol manai socialiis faabrikanuudaar ba zavooduudaar, şaaxtanuudaar ba ryydnigyydeer, kolxoozoi yrgen poolenuudaar tvoorçeska iniciativai ba yiledberiiin deeşelelnyydei şine aixabtar jixe dolgiiji asaraa.

Manai paartiiin sjeezdiin togtoomziiji, manai socialiis exe oronoi byxli azalşad xadaa bajarai medereleer ugtaxa ba sjeezdeer tabigdahan byxli zorilgonuudiiji negen jxamta dyyrgexeer ermelzen baina eneende jamarşji hezeglel ygei.

Eneenhee bişeer baiza şadaxagyi.

Nyxer Staalinai doklaad, sjeezdiin batalxa gurbadaxi taban zilei plaan bolbol sociaiizmiiji baiguulagşadai soznaanida manai exe oronoi aixabtar jixeer halbaran urgaxiiji, terenei materiaalьna ba kylьtyyrne xemzeegee saaşadaa deeşelxiijinь ton konkreetneer xaruulna.

Yderbyriimnai temesel ba baiguulalta bolbol manai socialiis exe oronoi aguu jixe udxaşanariiji, kapitaliis oronuudai xydelmerişen angiiin xarahaar baitar, ulam өөdenь yrgexe baina, myn byxli delxei deere kapitaliizmiiji ilaza şadaxa ba zailaşagyi ilaxa baihanda, tedenei etigeliiji byxezyylxe baina

Leenin—Staalinai ilagdaşagyi znaamida ynen baihan soveed profsojuuz xadaa manai exe oronoi urda tabigdahan şine istoriiçeska zorilgonuudiiji bejelyylgede, bolьşevиg paartiiin tuhalagşa saaşadaaşji preedanne baina.

Byxli oronoi xydelmerişen angiiin internacionaalьna xolbooji ulam şangadxaxiin tylөө soveed profsojuuz bolbol byxii xemzeegeerni tuilaxiin tylөө temesexe. Kapitaliis oronoi profsojuuzai xytelberilegşedeer xegdehen jamarşji xaaltanuudai baigaaşji haanь, daintai temesexe ba tereniiji yytxegşe—faşizmda esergyy ulasxoorondiin profxydeleөnei jedinstvooji baiguulxiin tylөө soveed profsojuuz bolbol өөriingөө zyghөө ali bolxiiji xexe baina.

Manai geroiiçeske xydelmerişen angi mandag!

Manai bolьşevиg paarti mandag!

Sociaiizmiin ilaltiiji zorigzuulagşa ba organizaator manai aguu jixe voozdь ba bagşa, manai tyrel ba inag nyxer Staalin mandag! (**Nerjeme aplodismeentnyyd**. Bygede bodno).

xytelberi doro BK(b)P bolbol tedeniiji tolgoi uruunь butas[...] xihon ba angigyi socialiis oobşçestviiji baiguulagşadai ilalt[...] zamhaa şoologdohon faşiis xorxoi soxonuudiiji xaman ar[...] gaad, eneegeeree delxein kommuniizmiin poziiciiji byxezyy[...] hen baina.

Nyx. Staalin bolbol Maarks—Eengelьs—Leeninei agu[...] jixe hurgaaliiji daisan elemeentnyydei xazagairuulgahaa ga[...] saxan le arşalan abaa tedii bişe, myn tus hurgaaliiji saaşa[...] kapitaliizmiin niite kriizisei ba SSSR-te sociaiizmiin ilalt[...] epooxiin şine ysloovinuudta taaraduulan xygzөөhen bai[...] Nyx. Staalin ene hurgaalaar ulasxoorondiin proletariaad[...] zebseglee, tereenei gorizoontiiji yşөө saaşanь bolgon jixedx[...] tereenei temeselei perspektiivenyydiiji yşөө jixeer konkreti[...] rovelee, byxii delxein xydelmerişediiji ilaltadaa etigexe yş[...] ylemze jixe etigeleer dyyrgehen baina.

Nyx. Staalinai xytelberi doro SSSR-ei araduud bolbol [...] ges şadabarita socialiis kreepostь bodxoozo, tereenee social[...] ilaltanuudaaraa yderbyri şangadxaza, eneegeeree SSSR-ei a[...] duud xadaa ulasxoorondiin proletariaadai ba byxii delxe[...] azalşadai pozicianuudiiji eseşe susaşagyigөөr byxezyylhen b[...] na.

Delxein byrzyaaziin staavkanь soxigdohon baişoo.

Enenь xadaa jaaxadaa soxigdohon baigaab gexede, komm[...] niizmiiji, myn tereeniiji taraan delgeegşenь bolxo xydelmeri[...] angiiiji ygeixeze bolxogyi baihandal, ygeixeze bolxogyi de[...] rehee soxigdoo, kommuniizm—ene xadaa xydelmerişen angi[...] gol yndehen intereesyydtei, byxii azalşadai intereesyyd[...] taaran tudadag tereenei xydeleөnei eseseinь ug zorilgonuud[...] koncentriirovenne medyylelenь myn deerehee soxigdoo. Ene[...] xadaa jaaxadaa soxigdohon baigaab gexede, kommuniizm[...] idei—ene xadaa xyntyreltenei erxim hain uxaanuudai otv[...] çoonno meçtaanь bişe boloo; ene idei xadaa SSSR-te өөri[...] gөө materiaalьna bejeleigiiji olhon baina, SSSR xadaa ul[...] xoorondiin xydelmerişen angida ba byxii azalşadta tedee[...] syleөleltiinь xeregte ynen zamiiji zaaza baina.

Delxein byrzyaziin staavka jaaxadaa soxigdohon bai[...] gexede, SSSR-te sociaiizm baiguulgiin aguujixe staalinska [...] regeer byrzyaazna oronuudai xydelmerişen angitai SSSR[...] xydelmerişen angiiin xehen internacionaalьna proletaarska x[...] boo barisaanuud şangadxagdahan ba byxezyylegdehen bai[...] Enenь xadaa jaaxadaa soxigdoob gexede, socializmiin ty[...] şadabarita Oron bolbol yder xonogoor bişe, xarin çaasaar [...] xezeze baina, jaaxadaa soxigdoob gexede, kompaartinu[...] өөhediingөө uragşaa dabşahan xydeleөniiji Maarks—Eenge[...] —Leenin—Staalinai yxeşegyi mynxe hurgaalai faakelaar [...] reltyylhen baina. (**Nerjeme aplodismeentnyyd**).

Delxein byrzyaziin staavka bolbol jaaxadaa soxigdo[...] ba soxigdoxoşji bainab gexede, byxii delxein xydelmerişen [...] giin ba azalşadai intereesyydiiji arşalxa jabadal deere aza[...] xyntyreltenei geeni nyxer Staalin baina.

(**Nerjeme aplodismeentnyyd, bygede huurihaa bod[...] abiaanuud: „Uraa!" „Delxein kommuniizmiin aguuj[...] voozdь nyxer Staalin mandag!"**)

BK(b) P-iin XVIII SJEEZDIIN NEREMZETE SOCIALIIS SOREVNOVAANIIIJI SAAŞADAN[...] JABUULJA

Aguu jixe xydelmerinyydiiji dyyrgexe[...] belen

Bolьşeviigyydei XVIII sjeezdiin xydelmerieө dyyrgehende ba staalinska Centraalьna Komiteedei hungagdahanda zoriuulagdahan miiting maartiin 22-oi yder „Koperaator-komsomooleс" promarteelde bolbo. Ene miiting deere paartiiin priigorodno raikoomoi kylьtproop nyx. Kazakoov yge xelebe.

Miiting deere yge xelegşed xadaa, — BK(b) P-iin XVIII sjeezd bolbol manai oronoi araduudai Şţaalinska Centraalьna Komiteed ba tereenei aguu jixe voozdь nyxer Staaliniiji toiron ebderşegyigөөr zagsahiinь xaruulaa. Manai aguu haixan socialiis oron xadaa geniaalьna voozdь nyxer Staalinai xytelberi doro, gurbadugaar ta[...] zil soo jabuulagdaxa aguu j[...] nyyd xydelmerinyydiiji [...] gyisedxexөөr belen,—geze [...] dyylbed.

Abtahan rezoliyyce so[...] iigeze medyylne: „Sjeezdii[...] xii doklaaduud, tereen soo [...] dahan polozeeninyyd ba [...] diin byxii togtoomzonu[...] haişaaxa ba bodoto de[...] bejelyylxe, socialiis sore[...] vaaniiiji yrgen dalaista[...] delgeryylxe, yiledberiiin [...] şine amzaltanuudiiji tu[...] „Kraasno vostoog" aiteelьt[...] hen socialiis sorevnova[...]". saaşanь yrgelzelxe ba ty[...] jabahan teempejee aldaxa[...]

Mixalioo[...]

Sjeezdiin şiidxeberinyydiiji gyisedxexe[...] belemdi

BK (b) Paartiiin istoriiçeske XVIII sjeezdiin xydelmerieө dyyrgehentei daşaramduulan, Xoriiin aimagai ceentr deerexi azalşadai miiting, aimagai soc-kylьtyyriin baişan soo yngergegdebe.

Tus miiting deere BK (b) P-iin Xoriiin aikoomoi sekretaarь nyxer Demeentьjev vestypaalza, miitingede xabaadalsagşadta Leenin—Staalinai ilagdaşagyi paartiiin XVIII sjeezdiin istoriiçeske şiidxeberinyydiiji ba voozdь Staalinaar xelegdehen zaabarinuudiiji praktiiçeske xydelmeridөө bejelyylxiin tylөө bolьşevиgşelen temesexiiji uriaalaba.

Udaanь nyxed Antag[...] Bataiin ba Zdaanovai ner[...] te kolxoozoi kolxoozniq[...] Ajuuşeejev, Xoriiin MTS[...] ryy kombainioor nyxer[...] daarov ba busad ygen[...] xelebed. Yge xelegşed [...] XVIII sjeezdiin şiidxeberi[...] ba nyxer Staalinai zaabari[...] dyyrgexiin tylөө temese[...] len baihanaa ba paart[...] aguujixe Staalinai şuud[...] berleөr socializmhaa [...] niizmda şilzen oroxiin [...] zamda byri jixenyyd [...] nuudiiji tuilaxaar xezee[...] len baihanaa omogorx[...] dyylned.

BK(b) P-iin XVIII sjeezd deere, IKKI-dexi, BK(в) P-iin delegaaciin doklaad

Nyxer Manyiilьskiiin doklaadai tygesxel

Leeninske—staalinska zamaar jabahan Kominteerniin 20 zil

Nyxedyydl

BK(b) P-iin XVIII sjeezd bolbol Kominteerniiji yndehelen baiguulhan saghaa xoişo xorin zil gyiseze baigaa ydernyydte zasedaalza baina.

„III, Kommuniis Internacionaalai byxedelxein-istoriiçeska udxaşanaranь bolbol,—geze Leenin bişehen jym,—tere xadaa Maarksai ton aguujixe loozungiiji, socializmiin ba xydelmerişenei xydeleөnei yje beekiin xygzeltede itoogiinь gargahan loozungiiji, proletariaadai diktatuura gehen oilgosoor medyylegdehen loozungiiji azabaldai deerenь bejelyylen exilhende baina" (Leenin, zoxiolnuudai sugluulbari, t. XXIV, niuur 248).

Kommuniis Internacionaal bolbol Aguujixe socialiis revoliyyciin ilaltaar byxii oronuudai xydelmerişen angiiin gyn gynzegiihөө bodxoogdohon proletaarska avangaardiiji negedyylxedee, Leenin—Staalinai zamaar jabahan baina. Kominteerniiji baiguulga bolbol byrzyaziitai sociaal-demokratiiin angiiin sottruudnіçestviin poliitikaar ba delxein negedexi imperialiis dainai yjede proletaarska revoliyyciin intereesyydte sociaaldemokratiiin elite izmeeneer raskooldo oruulagdahan, delxein xydelmerişenei xydeleөnei yndehen gol intereesyydte ba istoriiçeska ug zorilgonuudta xariuusan taarahan baina.

Kommuniis Internacionaal bolbol 1918—23 onuudta Centraalьna Jevroopodo revoliycioonno maassanuudai xydeleөniijinь kapitaliizmiiji unagaaxa jabadalda şiglyylxiin tulada byxii xysejөө xabsargaxadaa leeninske-staalinska zamaar jabahan baina. Kommuniis Internacionaal bolbol „refoormonuud" ba byrzyaazna demokratiiin tuhalamzaar byrzyazii xadaa revolyicioonno maassanuudai tyriltehөө bejee xudaldan abxiiji ba proletaarska revoliyyciin zamiiji xaaxiiji xyseze baihan tedeende esergyy temeseze baixadaa ene zamaar jabahan baina.

Kominteern bolbol kapitaliizmiin çastiiçna ba otnositelьna stabilizaaciin yjede, poliitikaaraa byrzyaazna reaakciin byxezexe jabadaldanь ba xydelmerişen angi ba azalşadta dobtolon oroxodonь tuhalaza baihan sociaal-demokratii uruu galaa todxon baixadaa Leenin—Staalinai zamaar jabahan baina.

Kominteern bolbol 1918—23 onuudai revoliycioonno ebzeltiin dolgioor kommuniis erjede slyçaina tuugdan garşahan popyytçigyydhee өөriingөө zergenyydiiji seberlexedee, opportuniis xaidabarita ybeşiiji, sociaal-demokratiizmiin, centriizmiin, anaarxo-sindikaliizmiin ideoloogiiin yiegdelnyydiiji xaira xamgyi yndehөөrenь xiuhaza baixadaa enei zamaar jabahan baina. Kominteern bolbol өөriingөө seekcenyydiiji bolьşevizaacalxa xaraa barin jabuulxadaa, xojor froont deere temesel jabuulxadaa, priincipgyi frakcioniizmiiji yirgen haigaxadaa ba baildaan sooguur monoliitna kompaartinuudiiji dabtan gargaxa jabadalda orjentiirovelxedee enei zamaar jabahan baina

Delxein ekonomiiçeska kriizisei itoogto dobtolon baigaa faşiizmiin urda, exilen baigaa imperialiis dainuudai urda faşiizm ba imperialiis dainda esergyy xydelmerişenei ba antifaşiis aradai jediine froont baiguulxa jabadalda maassanuudiiji uriaalan baixadaa Kominteern bolbol leeninske-staalinska zamaar jabahan baina. Eneegeeree Kominteern bolbol faşiis terroroi zobolonguudhaa, tonuulta dainuudai şuhata tamahaa, zadagairaza baigaa kapitaliis stroin an zerlig xabşuurnuudhaa niite xyse gargalgaar multaraxiin tulada өөhediingөө zergenyydiiji yşөө niagtaar niilyylen zagsaaxiiji xyseze baigaa millioon olon azalşadai ermelzeliiji xariuulahan baina.

Kominteerniin 20 zilei zam, socialiis revoliyyciin tylөө, proletariaadai diktatuuriin tylөө temeselei zam—ene xadaa xyngen zam bişe. Ene zamanь gansaxan le ilaltanuudaar bişe, myn baha aixabtar jixe berxeşeelnyydeer ba sagzuuriin diiidelgenyydeer nege xudargatai baihan jym.

„... revoliyyce bolbol,—geze nyx. Staalin xelene,—өөdөө garhan sexe liinieer, debzeltiin taharaltagyi urgan baixa gurimaar bişe, xarin xygzeltiingөө jabasada revoliyyciin xysenyydiiji şireen xatuuzuuldag ba tereeniiji esesei ilaltada beleuxedeg zigzaaguudai zamaar, dobtolgo ba suxariigiin zamaar, xөөren nemelgiin ba dunda oroigiin zamaar jyrenxiidөө xygzedeg baina". (Leenin ba Staalin geze sboornig, t. III. niuur 7.).

Ene xorin zilei xugasaa soo delxein byrzyazii bolbol kommuniis xydeleөniiji gazar delxein niuur deerehee arşan xajaxiin tulada xamag jyymiijinь xuu xehen baina. Byrzyazii bolbol kommuniistnuudiiji arestovaaldag, zoboon xeneedeg, aladag baigaa. Byrzyazii bolbol tedeneriiji predprijaatinuudhaa ylden namnadag, xydelmeriiinь xahadag, tedenerte esergyy pogroomuudiiji organizovaaldag baigaa. Byrzyazii bolbol reixstaaguudiiji galdaa, „kominteernovske" falьşivkanuudiiji xuuran zoxioogoo, ulasxoorondiin policeiske soglaşeeninyydiiji batalaa. Byrzyaziin zebseg barigşad, sociaal-demokratiiin ba reformiistska profsojuuzuudai reakcioonno liidernyyd kommuniistnuudai urdahaa esergyy poxoodoor negete bişe jabahan baina

Xydelmerişen angiiin johotoi gegşiin daisad, faşiis razveedkanyydei ede aagentnuud bolooşod bolbol kommuniis xydeleөniiji bolьşevиg xargihaanь xazuu teeşenь gargaxiiji, tereeniiji zadagairuulxa ba xosorooxiiji oroldohon baina. Nyx. Staalin bolbol angiiin daisanai aagentnuudai kontrrevoliycioonno xoroto hanaliiji eliryylen xuura tataza xajaxa jabadaldanь ulasxoorondiin kommuniis xydeleөnde tuhalaa. Nyx. Staalinai

ŞATAR

ULAAN-YDIIN ÇEMPIONAAT

Ulaan-Yde goorodto şatarai talaar tyryy huuri ezelxiin tula yngergegdehen şatarai tyrniir dyyrebe. Tyryy huuri ba goorodoi çempioonoi nere Igyymnovte abtaa, ene xadaa 13 xyntei naadaza, 12 xyniiji şyygee. Saaşanь doro dursagdahan johoor huurinuud xubaagdahan baina gebel, Syymkin—9 oçkoo, Maniilov—8 1/2, Boolotov ba Paavlov gegşed 7 1/2, Koniaajev—7, Zitomiirski ba Nariişkin gegşed 6 1/2, Zavьjaalov—6, Kapyystin—5, Kiim, Biilinski ba[...] jev gegşed—4 oçkoo [...] gaarov—3 ½ g. m. oç[...] diiji abza garhan baina.

Syymkin ba Boolotov [...] xadaa xojordoxi ka[...] şatarşiin nere abxa [...] sugluulaa.

Tyrniirte xojordoxi k[...] riiin 6 şatarşad ba [...] kategooriiin 8 şatarşad [...] han baina.

Xariuusalgata redaaktor R. BIMBAAJE[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, [illegible] 18, Телефоны редакции: редактор 2-44 отв., секретаря 3-23, с. х. отдел 2-55, промотдел 5-07.

NKMP-iin tipograafi

Glavlit